

การพัฒนาหลักสูตรโดยใช้ข้อมูลทางคติชนวิทยาเป็นฐาน
เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยในศูนย์การเรียนตำรวจตระเวนชายแดน
Development of a Folklore-Based Curriculum to Enhance Thai Language
Learning Skills in Border Patrol Police Learning Centers

Received: March 11, 2026

Revised: May 25, 2026

Accepted: June 25, 2026

วรกร ธรรมภิบาลอุดม^{1*} และสุพัตน์ บุตรดี²Vorakorn Thampiban Udom^{1*} and Supat Buddee²^{1,2} คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช 80280^{1,2} Faculty of Education, Nakhon Si Thammarat Rajabhat University, Muang Nakhon Si Thammarat, Nakhon Si Thammarat 80280, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: vorakorn_tha@nstru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนามีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาหลักสูตรภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้หลักสูตร และ (3) ศึกษาการความคิดเห็นของผู้เรียนต่อหลักสูตร ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ การวิเคราะห์และออกแบบ การนำไปใช้ และการประเมินปรับปรุง ประชากรคือ นักเรียนโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 89 คน กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 จำนวน 40 คน ซึ่งเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยหลักสูตร แผนการจัดการเรียนรู้ 3 แผน (9 ชั่วโมง) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ และแบบสอบถามการรับรู้ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีแบบไม่อิสระ และการวิเคราะห์ขนาดอิทธิพล ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า (1) หลักสูตรมี 5 องค์ประกอบคือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 3 ขั้น ได้แก่ การพัฒนาสมรรถนะทางภาษา การสร้างแรงบันดาลใจ และการฝึกใช้ภาษาเพื่อการสื่อสารผ่านข้อมูลคติชนวิทยาในบริบทจริง (2) ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และมีขนาดอิทธิพลในระดับสูงมาก (Cohen's $d = 6.61$) และ (3) ผู้เรียนมีการรับรู้ต่อหลักสูตรในระดับมาก มีความกระตือรือร้น เรียนรู้ด้วยความหมาย และมั่นใจในการใช้ภาษาเพิ่มขึ้น

ข้อค้นพบสำคัญคือ คติชนวิทยามีบทบาทเป็นกลไกการเรียนรู้ที่บูรณาการภาษา บริบท และวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ช่วยเชื่อมโยงการเรียนรู้สู่การใช้ในชีวิตจริง ยกกระดับผลสัมฤทธิ์และทักษะภาษาควบคู่กับการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน

คำสำคัญ: ทักษะการเรียนรู้ภาษาไทย หลักสูตรคติชนวิทยาเป็นฐาน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทย การเรียนรู้เชิงบริบท การรับรู้ของผู้เรียน และศูนย์การเรียนตำรวจตระเวนชายแดน

Abstract

This research and development (R&D) study aimed to: (1) develop a folklore-based Thai language curriculum, (2) compare students' learning achievement before and after implementing the curriculum, and (3) examine students' perceptions of the curriculum. The study was conducted in three phases: analysis and design, implementation, and evaluation and refinement. The population consisted of 89 students from Ban Lang Ai Mi Border Patrol Police School in Nakhon Si Thammarat Province. The sample included 40 students in Grades 4–6, selected through purposive sampling. Research instruments comprised the developed curriculum, three lesson plans (9 instructional hours), an achievement test, and a perception questionnaire. Quantitative data were analyzed using mean, standard deviation, paired-samples t-test, and effect size, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: (1) the developed curriculum comprised five key components: principles, objectives, learning process, assessment and evaluation, and supporting factors, utilizing a three-step learning process (language competency development, inspiration building, and communicative language practice through local folklore contexts); (2) students' posttest achievement scores were significantly higher than their pretest scores at the .001 level, with a very large effect size (Cohen's $d = 6.61$); and (3) students perceived the curriculum at a high level, demonstrating active engagement, meaningful learning, and increased confidence in language use.

The key contribution of this study highlights the role of "folklore" as a systematic learning mechanism integrating language, context, and culture. It demonstrates the curriculum's potential to enhance learning achievement and language skills while fostering students' cultural identity.

Keywords: Thai Language Learning Skills, Folklore-Based Curriculum, Thai Language Learning Achievement, Contextualized Learning, Student Perceptions and Border Patrol Police Learning Center

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษปัจจุบันมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย โดยเชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทและประสบการณ์ของผู้เรียน แนวคิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์และการเรียนรู้ จากประสบการณ์ (Ausubel, 1968; Dewey, 1938; Vygotsky, 1978) สนับสนุนให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านบริบทจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเรียนรู้โดยใช้บริบทและวัฒนธรรมเป็นฐาน อันมีศักยภาพในการพัฒนาทักษะทางภาษาอย่างบูรณาการ โดยเฉพาะเมื่อเชื่อมโยงกับองค์ความรู้ทางคติชนวิทยาที่สะท้อนวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ของผู้เรียน (Kramsch, 1993; Na Thalang, 2005)

ภาษาไทยมีบทบาทสำคัญทั้งในฐานะเครื่องมือในการสื่อสาร การคิด และการเรียนรู้ โดยแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงหน้าที่มองว่าภาษาเป็นระบบที่ใช้สร้างความหมายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Halliday, 1978) ขณะที่แนวคิดการพัฒนาทักษะภาษาเพื่อการสื่อสารเน้นการใช้ภาษาในบริบทที่มีความหมายและสถานการณ์จริง (Krashen, 1981; Nation, 2013) ดังนั้น การพัฒนาทักษะภาษาไทยจึงควรดำเนินไปอย่างบูรณาการ ทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยมหิ จังหวัดนครศรีธรรมราช ยังประสบข้อจำกัดด้านบริบท ทรัพยากร และโอกาสทางการศึกษา ส่งผลให้ผู้เรียนมีทักษะการสื่อสารภาษาไทยในระดับต่ำ ขาดความคล่องแคล่วและความมั่นใจในการใช้ภาษาในสถานการณ์จริง ปัญหาดังกล่าวมีสาเหตุจากการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการถ่ายทอดเนื้อหาเป็นหลัก และขาดการเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตและวัฒนธรรมของผู้เรียน ทำให้การเรียนรู้ขาดความหมายและไม่สามารถกระตุ้นแรงจูงใจได้อย่างเพียงพอ (Deci & Ryan, 2000)

ในขณะเดียวกัน ชุมชนบ้านหลังอำยมหิมีทุนทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะองค์ความรู้ทางคติชนวิทยา เช่น นิทาน ตำนาน และเรื่องเล่าท้องถิ่น ซึ่งสามารถนำมาใช้เป็นบริบทการเรียนรู้ที่มีความหมายและใกล้ตัวผู้เรียน องค์ความรู้ดังกล่าวเอื้อต่อการพัฒนาทักษะภาษาอย่างเป็นองค์รวมผ่านการฟัง การเล่าเรื่อง การตีความ และการเรียบเรียงความคิด อย่างไรก็ตาม แม้จะมีศักยภาพดังกล่าว แต่ยังมีขาดรูปแบบหลักสูตรที่บูรณาการคติชนวิทยาในฐานะ “โครงสร้างของกระบวนการเรียนรู้ภาษา” อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในบริบทของศูนย์การเรียนรู้ในพื้นที่ชายแดน

ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยโดยใช้ข้อมูลคติชนวิทยาเป็นฐานจึงเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการยกระดับการเรียนรู้ภาษาไทย โดยเชื่อมโยงเนื้อหาเกี่ยวกับชีวิตจริงของผู้เรียน ส่งเสริมแรงจูงใจและการมีส่วนร่วม อันนำไปสู่การพัฒนาทักษะภาษาและความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว และศึกษาผลของการใช้หลักสูตรทั้งในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความคิดเห็นของผู้เรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

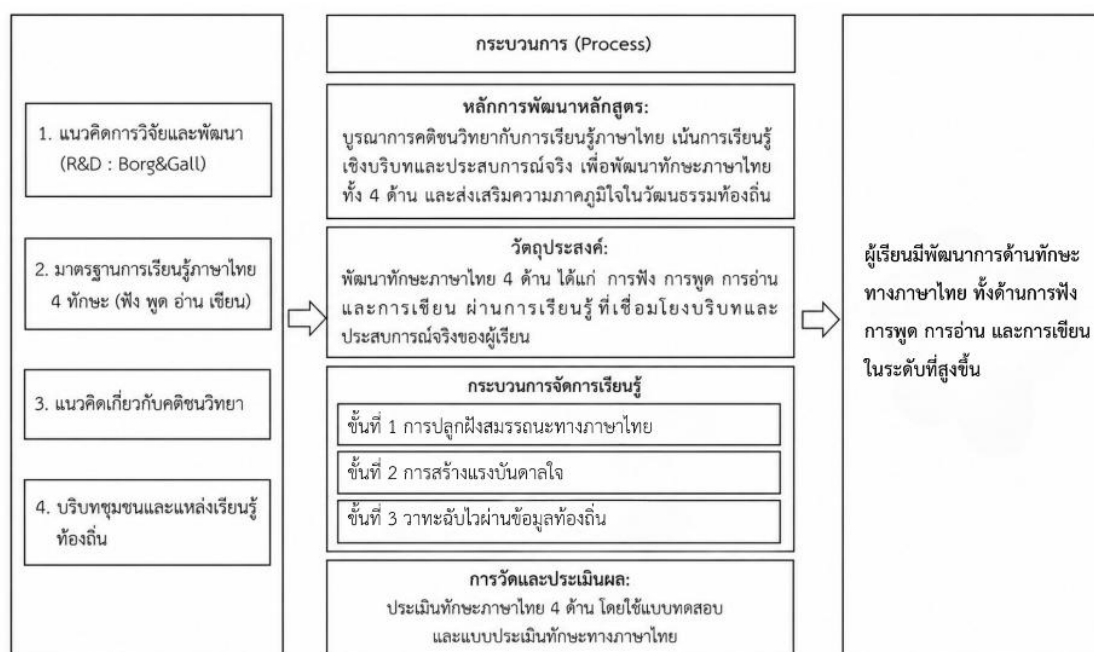
1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่ใช้ข้อมูลทัศนวิทยาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรในศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กรอบการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ตามแนวคิดของ Borg & Gall (1989) โดยบูรณาการการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยกับทัศนวิทยาเป็นฐาน เพื่อพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน

กรอบแนวคิดการวิจัยประกอบด้วย 3 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) ครอบคลุมแนวคิดการวิจัยและพัฒนา มาตรฐานการเรียนรู้ภาษาไทย แนวคิดเกี่ยวกับทัศนวิทยา และบริบทชุมชนและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
2. กระบวนการ (Process) ประกอบด้วยหลักการพัฒนาหลักสูตร วัตถุประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้น ได้แก่ การปลูกฝังสมรรถนะทางภาษาไทย การสร้างแรงบันดาลใจ และการวาทะฉับไวผ่านข้อมูลท้องถิ่น รวมทั้งการวัดและประเมินผล
3. ผลลัพธ์ (Output/Outcome) คือ ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านทักษะทางภาษาไทย ทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียนในระดับที่สูงขึ้น

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) พัฒนาหลักสูตรภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน (2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร และ (3) ศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตร โดยยึดแนวคิดของ Borg and Gall และปรับให้เหมาะสมกับบริบทสถานศึกษา ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การทดลองใช้ และการประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนศูนย์การเรียนตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 89 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4–6 จำนวน 40 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยพิจารณาจากบริบททางวัฒนธรรมและความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือวิจัยแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือพัฒนานวัตกรรม: หลักสูตรภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน คู่มือการใช้หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ 3 แผน (รวม 9 ชั่วโมง)
2. เครื่องมือวัดผลสัมฤทธิ์: แบบทดสอบก่อน–หลังเรียน และแบบประเมินทักษะภาษาไทย 4 ด้าน ในรูปแบบรูปрик
3. เครื่องมือสะท้อนความคิดเห็น: แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. เครื่องมือทุกฉบับผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (คติชนวิทยา 2 ท่าน หลักสูตร 2 ท่าน และการวัดและประเมินผล 1 ท่าน) โดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80–1.00
2. แบบทดสอบมีค่าความยากง่าย (p) = 0.43–0.77 ค่าอำนาจจำแนก (r) = 0.31–0.68 และค่าความเชื่อมั่น KR-20 = 0.84
3. แบบประเมินรูปริกมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดตามความเห็นผู้เชี่ยวชาญ
4. แบบสอบถามความคิดเห็นมีค่าอำนาจจำแนก 0.42–0.81 และค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's α) = 0.88
5. แบบสอบถามปลายเปิดมีค่า IOC = 0.80–1.00 และสามารถสะท้อนข้อมูลเชิงลึกได้อย่างเหมาะสม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการตามลำดับ ได้แก่

1. ทดสอบก่อนเรียน
2. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผน 3 แผน (9 ชั่วโมง)
3. ทดสอบหลังเรียน
4. เก็บข้อมูลความคิดเห็นของผู้เรียน โดยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยและได้รับความยินยอมจากผู้เข้าร่วมวิจัย

การดำเนินการวิจัย

ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตร: วิเคราะห์เอกสาร งานวิจัย และข้อมูลคติชนในชุมชนร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสังเคราะห์และพัฒนาหลักสูตร จากนั้นตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้

ระยะที่ 2 การทดลองใช้หลักสูตร: ทดสอบก่อนเรียน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ และทดสอบหลังเรียน โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้น ได้แก่ (1) การพัฒนาสมรรถนะทางภาษาไทย (2) การสร้างแรงบันดาลใจ และ (3) วาตะฉับไผ่ผ่านข้อมูลท้องถิ่น ซึ่งเป็นองค์ประกอบย่อยในมิติ “กระบวนการจัดการเรียนรู้” ภายใต้โมเดลหลักสูตร 5 องค์ประกอบ

ระยะที่ 3 การประเมินผลและปรับปรุงหลักสูตร: เก็บข้อมูลความคิดเห็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และนำผลไปปรับปรุงหลักสูตร

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนและหลังเรียนด้วย t-test สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน พร้อมคำนวณขนาดอิทธิพล (effect size)

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยดำเนินการเข้ารหัสข้อมูล (coding) การจัดหมวดหมู่ (categorization) และการสังเคราะห์ประเด็น (theme generation) ร่วมกับการตรวจสอบความน่าเชื่อถือแบบสามเส้า (triangulation) และนำเสนอผลในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการพัฒนา (Research and Development: R&D) ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน

ผลการวิจัยในระยะการพัฒนาหลักสูตรพบว่า การดำเนินการเป็นไปอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานและความต้องการจำเป็น (needs assessment) จากเอกสาร หลักสูตร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลเชิงบริบทของชุมชน รวมทั้งการสัมภาษณ์ครู ผู้ปกครอง และปราชญ์ชาวบ้าน ส่งผลให้ได้สารสนเทศสำคัญสำหรับกำหนดทิศทางของหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และผู้เรียน

ผลการวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นชี้ให้เห็นว่า ผู้เรียนขาดโอกาสในการใช้ภาษาไทยในบริบทจริงและมีแรงจูงใจในการเรียนรู้ค่อนข้างต่ำ ขณะที่ชุมชนมีทรัพยากรทางคติชนวิทยาที่หลากหลายและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ จึงนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตรที่เชื่อมโยง “ภาษาไทยกับวิถีชีวิต” อย่างเป็นรูปธรรม

หลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ ได้แก่

1) หลักการและเหตุผล มุ่งบูรณาการองค์ความรู้ด้านคติชนวิทยากับการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย เพื่อพัฒนาทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ผ่านบริบทจริงของผู้เรียน

2) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร เพื่อพัฒนาสมรรถนะทางภาษาไทยควบคู่กับการสร้างความตระหนักและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น

3) กระบวนการจัดการเรียนรู้ กำหนดเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

3.1) การพัฒนาสมรรถนะทางภาษาไทย ผ่านกิจกรรม Active Learning เช่น การเล่าเรื่อง การอภิปราย และการเขียนจากประสบการณ์

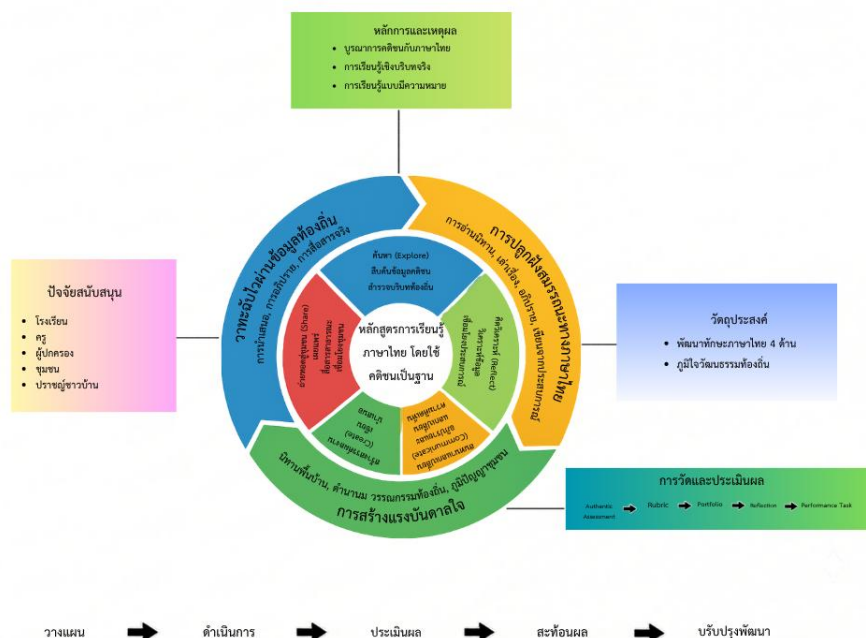
3.2) การสร้างแรงบันดาลใจ โดยใช้สื่อและเรื่องเล่าท้องถิ่น

3.3) วาทีฉบับไผ่ผ่านข้อมูลท่องถิ่น โดยเน้นการสื่อสาร การนำเสนอ และการใช้ภาษาในสถานการณืจริง

4) การวัดและประเมินผล ใช้การประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment) ควบคู่กับแบบทดสอบและรุกริก เพื่อวัดทักษะภาษาไทยทั้ง 4 ด้านอย่างครอบคลุม

5) ปัจจัยสนับสนุนการนำหลักสูตรไปใช้ ได้แก่ ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง การมีส่วนร่วมของปราชญ์ชาวบ้าน และการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นฐาน ซึ่งเป็นกลไกสำคัญต่อความยั่งยืนของการจัดการเรียนรู้

ผลการประเมินคุณภาพหลักสูตรโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมและสอดคล้องในระดับมากที่สุด โดยข้อเสนอแนะส่วนใหญ่เป็นเชิงพัฒนา (developmental suggestions) เช่น การเพิ่มความชัดเจนของกิจกรรมในแต่ละชั้น การกำหนดตัวชี้วัดเชิงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับสมรรถนะ และการเสริมแนวทางการประเมินตามสภาพจริง ซึ่งผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงก่อนการทดลองใช้ ส่งผลให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์และพร้อมนำไปใช้ในบริบทจริง

ภาพ 2 โมเดลหลักสูตรภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน แสดงองค์ประกอบหลัก 5 ประการ โดยมีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 3 ขั้นฝังอยู่ในองค์ประกอบด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตร

ตาราง 1 แสดงคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ภาษาไทย ก่อนการจัดการเรียนรู้และหลังการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มตัวอย่าง (n=40)

คะแนนความสามารถในการเรียนรู้ภาษาไทย	คะแนนเต็ม	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความสามารถ	t	df	p	Effect Size (Cohen's dz)	95% CI ของ dz
ก่อนการจัดการเรียนรู้	40	21.28	0.93	ปานกลาง	41.83	39	< .001*	6.61	[5.24, 7.98]
หลังการจัดการเรียนรู้	40	33.20	1.93	ดีมาก					

*p-value < .05

Cohen's dz คำนวณจากสูตร $dz = t / \sqrt{n}$

ช่วงความเชื่อมั่น (95% CI) คำนวณจากค่า standard error ของ effect size

จากตาราง 1 พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนความสามารถในการเรียนรู้ภาษาไทยหลังเรียน ($\bar{x}$ = 33.20, SD = 1.93) สูงกว่าก่อนเรียน ($\bar{x}$ = 21.28, SD = 0.93) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($t(39) = 41.83$, $p < .001$) โดยมีขนาดอิทธิพลในระดับสูงมาก (Cohen's $dz = 6.61$, 95% CI [5.24, 7.98]) สะท้อนถึงประสิทธิผลของหลักสูตรในการพัฒนาทักษะภาษาไทยของผู้เรียนอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ขนาดอิทธิพลที่อยู่ในระดับสูงมากดังกล่าวควรได้รับการตีความอย่างระมัดระวัง เนื่องจากการวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดค่อนข้างจำกัด ($n = 40$) ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ที่มีลักษณะเข้มข้นในช่วงเวลาสั้น (intensive intervention) และเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด (contextualized learning) ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของคะแนนในระดับสูง นอกจากนี้ บริบทเฉพาะของกลุ่มตัวอย่างอาจมีอิทธิพลต่อขนาดอิทธิพลที่ปรากฏ ดังนั้น การตีความผลลัพธ์ควรพิจารณาร่วมกับบริบทของการวิจัยและข้อจำกัดของแบบแผนการทดลอง เพื่อให้ข้อสรุปมีความรอบคอบและสอดคล้องกับหลักวิชาการ

3. ผลสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนหลังการใช้หลักสูตร

ผลการสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ที่เรียนรู้ผ่านหลักสูตรภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการจัดการเรียนรู้ มีความสนุก และมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม สามารถเชื่อมโยงความรู้จากชุมชนกับการเรียนภาษาไทย ส่งผลให้ทักษะทางภาษาและความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้สามารถสังเคราะห์ผลสะท้อน ได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

3.1 ด้านกระบวนการจัดการเรียนรู้

กระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐานส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาทักษะภาษาไทย โดยเฉพาะการเรียนรู้เชิงรุก (active learning) ผ่านกิจกรรมกลุ่มและการลงพื้นที่จริง ซึ่งช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับองค์ความรู้ใหม่อย่างเป็นรูปธรรม ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและน่าสนใจมากขึ้น

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น ปรากฏชาวบ้านและผู้ปกครอง ยังมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างจิตสำนึกท้องถิ่นและความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้และความมั่นใจในการสื่อสาร โดยเฉพาะด้านการพูดและการเขียน

ตัวอย่างข้อสะท้อนของผู้เรียน ได้แก่

“การเรียนภาษาไทยผ่านข้อมูลในชุมชน ทำให้ได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อน ๆ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนมากขึ้น และทักษะการพูด และทักษะอื่น ๆ ทางภาษาไทยดีขึ้น”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 2567)

“การได้ทำกิจกรรมกลุ่มและการมีส่วนร่วมในการลงชุมชน ทำให้เกิดความสุข ได้วางแผน และเรียนรู้ข้อมูลชุมชน เป็นการเรียนรู้ที่ทำให้สามารถใช้ความรู้ที่มีเกี่ยวกับชุมชนมาใช้ในการเรียนรู้ได้ ทำให้การเรียนภาษาไทยน่าสนใจ และสามารถพัฒนาทักษะต่าง ๆ ได้ดีขึ้น และรู้สึกเห็นคุณค่าในของชุมชนมากขึ้น”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 2567)

3.2 ผลสะท้อนความคิดเห็นของผู้เรียนด้านการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผลการสะท้อนของผู้เรียนแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับคติชนวิทยาช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์จากการปฏิบัติจริงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยเฉพาะการสื่อสารในบริบทจริง ทั้งในครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

การมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชนยังส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจบริบทของตนเองอย่างลึกซึ้ง และเกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ผู้เรียนยังมีความกล้าแสดงออกและมีทัศนคติเชิงบวกต่อการใช้ภาษา โดยเฉพาะการพูดและการเขียนเพื่อถ่ายทอดเรื่องราวใกล้ตัว

ตัวอย่างข้อสะท้อนของผู้เรียน ได้แก่

“การเรียนรู้ทำให้ได้ลงมือทำจริง โดยการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเพื่อน ๆ และผู้ปกครองในชุมชน สามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ มาต่อยอดในการเรียนภาษาไทยได้ และทำให้รู้จักและรู้สึกภูมิใจในชุมชนมากขึ้น”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 2567)

“การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจ ได้ปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน การนำข้อมูลทางคติชนของชุมชนซึ่งเป็นสิ่งใกล้ตัวมาใช้ ช่วยให้ได้รู้จักชุมชนมากขึ้น เรียนภาษาไทยสนุกขึ้น ทำให้ชอบพูดหน้าชั้นมากขึ้น อยากเขียนเรื่องใกล้ตัวมากขึ้น”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6, 2567)

“สามารถนำเรื่องราวของชุมชนไปเล่าให้คนอื่นฟังได้อย่างมั่นใจมากขึ้น และกล้าพูดหน้าชั้นเรียนมากขึ้น”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 2567)

“ทำให้กล้าแสดงความคิดเห็น และสามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชุมชนให้เพื่อน ๆ น้อง ๆ และคนอื่น ๆ ฟังได้”

(นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5, 2567)

จากผลการสะท้อนดังกล่าว สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐานเป็นแนวทางที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้เข้ากับบริบทชีวิตจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพียงส่งเสริมทักษะทางภาษาเพื่อการสื่อสารเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกรักท้องถิ่น และเสริมสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม อันนำไปสู่การธำรงรักษาและสืบทอดคุณค่าทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรที่ใช้ข้อมูลคติชนวิทยาเป็นฐาน เพื่อส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ภาษาไทยของผู้เรียนในศูนย์การเรียนตารวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมีความเป็นระบบและมีความสอดคล้องภายในขององค์ประกอบหลัก ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และปัจจัยสนับสนุน โดยตั้งอยู่บนการวิเคราะห์บริบทพื้นที่และความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอย่างเป็นระบบ สะท้อนให้เห็นว่า “คุณภาพของหลักสูตร” มิได้ขึ้นอยู่กับความครบถ้วนเชิงโครงสร้างเพียงอย่างเดียว หากแต่ขึ้นอยู่กับระดับของความสอดคล้องเชิงบริบท (contextual alignment) เป็นสำคัญ

ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Joyce and Weil (2004) และแนวคิดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ (place-based education) ของ Gruenewald (2003) และ Smith (2017) รวมทั้ง Sanguanrat (2022) ซึ่งเน้นบทบาทของบริบทและการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อคุณภาพของหลักสูตร นอกจากนี้ งานวิจัยร่วมสมัยยังยืนยันว่า การออกแบบหลักสูตรที่เชื่อมโยงกับบริบทจริงสามารถส่งเสริมความหมายของการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ (Darling-Hammond et al., 2020; OECD, 2020)

ที่สำคัญ งานวิจัยนี้ได้ขยายกรอบแนวคิดเดิม โดยเสนอว่า “คติชนวิทยา” มิได้เป็นเพียงเนื้อหาการเรียนรู้ แต่สามารถทำหน้าที่เป็น “โครงสร้างของกระบวนการเรียนรู้ภาษา” ที่บูรณาการเนื้อหา กิจกรรม และบริบทการใช้ภาษาไว้ในระบบเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวโน้มการออกแบบหลักสูตรร่วมสมัยที่มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้ ทักษะ และบริบทอย่างเป็นองค์รวม (Fullan, 2021)

ดังนั้น ข้อค้นพบนี้ไม่เพียงสอดคล้องกับงานวิจัยเดิม แต่ยังขยายกรอบแนวคิดโดยชี้ให้เห็นบทบาทของคติชนวิทยาในฐานะ “โครงสร้างหลักของการเรียนรู้ภาษา” อย่างเป็นระบบ

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยของผู้เรียนก่อนและหลังการใช้หลักสูตรในศูนย์การเรียนตารวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยหมี จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t(39) = 41.83, p < .001$) และมีขนาดอิทธิพลในระดับสูงมาก (Cohen's $d_z = 6.61$) แม้ระยะเวลาการจัดการเรียนรู้มีเพียง 9 ชั่วโมง

ผลลัพธ์ดังกล่าวสามารถอธิบายได้จากการออกแบบการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงบริบทจริงและส่งเสริมการมีส่วนร่วมเชิงปฏิสัมพันธ์ สอดคล้องกับแนวคิดภาษาศาสตร์เชิงหน้าที่และการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Kolb, 2005; Kolb & Kolb, 2017) รวมทั้งงานของ Theobald et al. (2020) ที่ชี้ว่าการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

นอกจากนี้ กระบวนการเรียนรู้อย่างสะท้อนกลไกการเรียนรู้ภาษา โดยคติชนวิทยาทำหน้าที่เป็นตัวกลางเชิงบริบทที่เอื้อต่อการใช้ภาษาอย่างมีความหมาย ผ่านกิจกรรมการสืบค้น การเล่าเรื่อง และการนำเสนอ ซึ่งส่งเสริมการผลิตภาษาและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ผู้เรียนพัฒนาความคล่องแคล่วและความสามารถในการสื่อสาร สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (Melaville et al., 2006)

อย่างไรก็ตาม แม้จะพบขนาดอิทธิพลในระดับสูงมาก การตีความผลควรเป็นไปด้วยความระมัดระวัง เนื่องจากการวิจัยใช้แบบแผน one-group pretest-posttest ซึ่งมีข้อจำกัดด้านการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อน อีกทั้งผลลัพธ์อาจได้รับอิทธิพลจากขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จำกัด ($n = 40$) การจัดการเรียนรู้แบบเข้มข้น และบริบทเฉพาะของพื้นที่ ดังนั้น ควรมีการศึกษาต่อยอดโดยใช้แบบแผนที่มีกลุ่มควบคุมเพื่อยืนยันผล

โดยสรุป ผลการวิจัยสนับสนุนว่าการจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงบริบทสามารถพัฒนาทักษะการใช้ภาษาในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อหลักสูตรในศูนย์การเรียนรู้ตารางตระเวนชายแดนบ้านหลังอ้ายหมี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ผู้เรียนมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเรียนรู้ มีความสนใจและมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น พร้อมทั้งเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิด constructivism และ culturally responsive teaching (Ladson-Billings, 1995, 2021; Gay, 2018)

ข้อค้นพบสำคัญของการวิจัยนี้ คือ การเกิดผลลัพธ์แบบบูรณาการทั้งด้านทักษะภาษา เจตคติ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภายใต้กรอบหลักสูตรเดียว ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยที่มีศึกษาผลลัพธ์แยกส่วน

นัยสำคัญเชิงทฤษฎีของงานวิจัย คือ การเสนอให้มอง “คติชนวิทยา” ในฐานะ “กลไกของการเรียนรู้ (learning mechanism)” ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาทักษะภาษาอย่างเป็นระบบในบริบทจริง และมีนัยต่อการพัฒนาหลักสูตรในบริบทพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

เพื่อให้การบูรณาการคติชนวิทยาเข้าสู่การจัดการเรียนรู้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ผู้วิจัยขอเสนอแนวทางเชิงปฏิบัติการโดยอ้างอิงจากผลการวิจัย ดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐานสามารถส่งเสริมทักษะการสื่อสารของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะทักษะการพูดและการเขียน ผู้เรียนมีความมั่นใจในการแสดงออก และสามารถถ่ายทอดเรื่องราวจากบริบทของตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้สอนควรนำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเน้นการใช้เรื่องเล่าท้องถิ่นหรือประสบการณ์ใกล้ตัวของผู้เรียนเป็นฐานในการพัฒนาทักษะภาษา พร้อมทั้งออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ใช้ภาษาในสถานการณ์สื่อสารจริง (authentic communication) เช่น การเล่าเรื่อง การอภิปราย และการนำเสนอ เพื่อส่งเสริมการใช้ภาษาอย่างต่อเนื่องและมีความหมาย

1.2 การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเนื้อหากับบริบทชีวิตจริงของผู้เรียนมีส่วนช่วยเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ และทำให้ผู้เรียนสามารถรับรู้คุณค่าของเนื้อหาได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น ผู้สอนควรพิจารณาปรับปรุงและจัดลำดับเนื้อหาด้านคติชนวิทยาให้มีความเหมาะสมกับระดับพัฒนาการและช่วงวัยของผู้เรียน (Developmentally Appropriate Practice) รวมถึงการบูรณาการเนื้อหาให้เชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์ของรายวิชา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและปรับใช้ได้จริง

1.3 การมีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะปราชญ์ชาวบ้านและผู้ปกครอง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน และส่งเสริมให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ดังนั้น ผู้สอนควรเตรียมความพร้อมเชิงรุกในการสร้างเครือข่ายร่วมกับชุมชนก่อนการจัดการเรียนรู้ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้คติชนเป็นฐาน (Folklore-Based Learning) จำเป็นต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์จากพื้นที่จริง ผู้สอนจึงควรศึกษาและเตรียมความพร้อมในการสร้างความร่วมมือกับชุมชน โดยการประสานงานอย่างเป็นทางการผ่านผู้นำชุมชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการลงพื้นที่ และสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน อันจะนำไปสู่การสนับสนุนข้อมูลและการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อขยายองค์ความรู้และพัฒนากิจการจัดการเรียนรู้ให้ครอบคลุมมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเสนอแนะแนวทางสำหรับการศึกษาวิจัยในอนาคต ดังนี้

2.1 ควรมีการศึกษาการประยุกต์ใช้การเรียนรู้โดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐานร่วมกับแนวคิดการเรียนรู้รูปแบบอื่น เช่น การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) และการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) ในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ นอกเหนือจากภาษาไทย เพื่อทดสอบความเหมาะสมและประสิทธิผลของแนวทางดังกล่าวในบริบทที่หลากหลาย รวมทั้งเพื่อศึกษาศักยภาพของรูปแบบการเรียนรู้ในการพัฒนาทักษะการคิดเชิงระบบและการบูรณาการความรู้ของผู้เรียน

2.2 ควรมีการวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐานต่อการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะด้านของผู้เรียน เช่น การอ่านอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reading) การเขียนเชิงสร้างสรรค์ (Creative Writing) และการคิดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Thinking) เพื่อสร้างองค์ความรู้เชิงลึกเกี่ยวกับกลไกการพัฒนาทักษะดังกล่าว และสนับสนุนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

องค์ความรู้ใหม่หรือข้อค้นพบใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่มีนัยสำคัญต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ภาษาไทยในบริบทพื้นที่ โดยสามารถจัดระบบองค์ความรู้ได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. การยกระดับคติชนวิทยาสู่ฐานโครงสร้างหลักของการเรียนรู้ภาษาไทย

ผลการวิจัยสะท้อนอย่างชัดเจนว่า การนำคติชนวิทยา ได้แก่ เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการพัฒนาหลักสูตร มิได้เป็นเพียงการใช้เนื้อหาท้องถิ่นประกอบการสอน หากแต่เป็นการยกระดับบทบาทของคติชนวิทยาไปสู่การเป็น “โครงสร้างหลักของการเรียนรู้ภาษาไทย (core learning architecture)”

ข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ คือ คติชนวิทยาทำหน้าที่เชิงบูรณาการใน 3 มิติ ได้แก่ (1) ฐานเนื้อหา (content base) (2) โครงสร้างกระบวนการเรียนรู้ (learning process structure) (3) บริบทการใช้ภาษา (language use context)

การบูรณาการของทั้งสามมิติดังกล่าวทำให้การเรียนรู้ภาษาไทยเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ และก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงความหมายที่มีมิติทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ (holistic meaningful learning) อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น องค์ความรู้ใหม่ในประเด็นนี้ คือ การยืนยันเชิงประจักษ์ว่า “คติชนวิทยาสามารถทำหน้าที่เป็นโครงสร้างหลักของหลักสูตรภาษาไทยได้” และมีศักยภาพในการลดความแยกระหว่างภาษาในห้องเรียนกับภาษาในชีวิตจริงของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. กลไกการเรียนรู้ภาษาไทยผ่านกระบวนการสร้างความรู้เชิงปฏิสัมพันธ์

ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ผู้เรียนมีคะแนนความสามารถทางภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมด้านการใช้ภาษา โดยผู้เรียนสามารถเล่าเรื่อง นำเสนอ และเขียนจากประสบการณ์ของตนเองได้อย่างมั่นใจมากขึ้นจากผลดังกล่าว ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ “กลไกการเรียนรู้ภาษา” ที่เกิดขึ้นจริงในกระบวนการเรียนรู้ได้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสืบค้นความรู้จากบริบทชุมชน (community-based inquiry) (2) การสร้าง

ความรู้ผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (socially mediated learning) (3) การผลิตภาษาเพื่อสื่อสารความหมาย (meaningful language production)

ข้อค้นพบใหม่ในประเด็นนี้ คือ การอธิบาย “กลไกภายในของการเรียนรู้ภาษา” ที่เชื่อมโยงกิจกรรมการเรียนรู้กับผลลัพธ์ทางภาษาอย่างเป็นระบบ โดยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทักษะภาษาไทยไม่ได้เกิดจากการรับความรู้โดยตรง แต่เกิดจากกระบวนการสร้างความรู้ร่วมกันระหว่างผู้เรียน ชุมชน และประสบการณ์จริง

กลไกดังกล่าวส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาทักษะเชิงผลิต โดยเฉพาะการพูดและการเขียน พร้อมทั้งส่งเสริมทักษะการคิดระดับสูง ได้แก่ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการสะท้อนคิด (reflective thinking)

3. ความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างทักษะภาษาและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ผู้เรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษาไทยเพิ่มขึ้น สามารถสื่อสารเรื่องราวของชุมชนได้ และมีทัศนคติเชิงบวกต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นของตนเอง

ข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญ คือ การยืนยันว่า “การเรียนรู้ภาษาไทยผ่านคติชนวิทยา” ก่อให้เกิดความสัมพันธ์เชิงบูรณาการระหว่างการพัฒนาทักษะภาษาและการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (cultural identity formation) กล่าวคือ ภาษาไทยในบริบทนี้มีได้ทำหน้าที่เพียงเครื่องมือสื่อสาร แต่ทำหน้าที่เป็น “สื่อกลางทางวัฒนธรรม (cultural mediating tool)” ที่เชื่อมโยงผู้เรียนเข้ากับประสบการณ์ชุมชน และรากเหง้าทางสังคมของตนเอง

ผลลัพธ์ดังกล่าวสะท้อนว่าการเรียนรู้ภาษาไทยสามารถขยายผลจากระดับทักษะทางภาษาไปสู่ระดับ “จิตสำนึกทางวัฒนธรรม” (cultural consciousness) ซึ่งนำไปสู่ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น และการธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน

โดยสรุป งานวิจัยนี้ได้สังเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

1. คติชนวิทยามีบทบาทเป็น “โครงสร้างหลักของการเรียนรู้ภาษาไทย” มากกว่าการเป็นสื่อประกอบการสอน
2. การพัฒนาทักษะภาษาไทยเกิดจากกลไกการเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ระหว่าง “ชุมชน-ผู้เรียน-การใช้ภาษา” อย่างเป็นระบบ
3. การเรียนรู้ภาษาไทยสามารถบูรณาการเข้ากับการสร้างอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของผู้เรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยขยายขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ภาษาไทย โดยแสดงให้เห็นว่าการเรียนรู้ภาษาไม่สามารถแยกออกจากบริบททางวัฒนธรรมได้ และเมื่อบูรณาการอย่างเป็นระบบ จะสามารถยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ในบริบทพื้นที่ได้อย่างยั่งยืน

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณการสนับสนุนงบประมาณจากโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาไทยโดยใช้คติชนวิทยาเป็นฐาน ศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยหมี อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา ตามสัญญาทุนวิจัยเลขที่ มรภ. 027/2566

นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะครูและนักเรียนศูนย์การเรียนรู้ตำรวจตระเวนชายแดนบ้านหลังอำยหมี ตลอดจนปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ ที่กรุณาให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และถ่ายทอดองค์ความรู้ทางคติชนวิทยาอันทรงคุณค่า ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

References

- Ausubel, D. P. (1968). *Educational psychology: A cognitive view*. Holt, Rinehart and Winston.
- Borg, W. R., & Gall, M. D. (1989). *Educational research: An introduction* (5th ed.). Longman.
- Darling-Hammond, L., Flook, L., Cook-Harvey, C., Barron, B., & Osher, D. (2020). Implications for educational practice of the science of learning and development. *Applied Developmental Science*, 24(2), 97–140. <https://doi.org/10.1080/10888691.2018.1537791>
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227– 268. https://doi.org/10.1207/S15327965PLI1104_01
- Dewey, J. (1938). *Experience and education*. Macmillan.
- Fullan, M. (2021). *Deep learning: Engage the world, change the world*. Corwin.
- Gay, G. (2018). *Culturally responsive teaching: Theory, research, and practice* (3rd ed.). Teachers College Press.
- Gruenewald, D. A. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. *Educational Researcher*, 32(4), 3–12. <https://doi.org/10.3102/0013189X032004003>
- Halliday, M. A. K. (1978). *Language as social semiotic: The social interpretation of language and meaning*. Edward Arnold.
- Kolb, A. Y., & Kolb, D. A. (2017). Experiential learning theory as a guide for experiential educators in higher education. *Experiential Learning & Teaching in Higher Education*, 1(1), 7–44. <https://nsuworks.nova.edu/elthe/vol1/iss1/1>
- Kolb, D. A. (2005). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development* (2nd ed.). Pearson Education.
- Kramsch, C. (1993). *Context and culture in language teaching*. Oxford University Press.
- Krashen, S. D. (1981). *Second language acquisition and second language learning*. Pergamon Press.
- Ladson-Billings, G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. *American Educational Research Journal*, 32(3), 465–491. <https://doi.org/10.3102/00028312032003465>
- Ladson-Billings, G. (2021). *Culturally relevant pedagogy: Asking a different question*. Teachers College Press.
- Melaville, A., Berg, A. C., & Blank, M. J. (2006). Community-based learning: Engaging students for success and citizenship. Coalition for Community Schools
- Na Thalang, E. (2005). *Folklore: Essays on Thai folklore*. Chulalongkorn University Press.
- Nation, I. S. P. (2013). *Learning vocabulary in another language* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- OECD. (2020). *The OECD learning compass 2030*. Organisation for Economic Co-operation and Development. <https://www.oecd.org/en/about/projects/future-of-education-and-skills-2030.html>

- Sanguanrat, S. (2022). Development of Community Participation-Based Curriculum at the School Level in Tha Wung District, Lop Buri Province. *The Journal of Sirindhornparithat*, 23(2), 405-415. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jsr/article/view/256624> (in Thai)
- Smith, G. A. (2017). Place-based education: Practice and impacts. In G. W. Noblit (Ed.), *Oxford research encyclopedia of education*. Oxford University Press.
- Theobald, E. J., et al. (2020). Active learning narrows achievement gaps for underrepresented students in undergraduate STEM. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 117(12), 6476–6483. <https://doi.org/10.1073/pnas.1916903117>
- Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.